к транспорту проводились те или иные мероприятия, в первую очередь перевод его на самофинансирование в конце 1980-х гг. Вопросы обеспечения отдыха работников транспорта, в том числе и по БССР, затрагивались в особой группе таких общесоюзных журналов как: «Клуб и художественная самодеятельность», «Культурно-просветительская работа», «Библиотекарь».

Вторую группу периодических изданий представляют собой те журналы и бюллетени, которые издавались в нашей республике в 1980-е гг. С одной стороны они более информативны, так как рассказывали в основном о местных событиях, в том числе и связанных с транспортом, но с другой стороны они не издавались длительное время как всесоюзные журналы и не касались напрямую транспортной тематики. Так, связанный с экономическими вопросами республиканский журнал «Народное хозяйство Белоруссии» выходил только в 1984-89 гг., но успел отразить самые актуальные для того времени вопросы, например, по материально-технической базе ряда ведущих транспортных предприятий, чаще железнодорожных. Близким к нему по тематике был журнал «Строительство и архитектура Белоруссии», но там была размещена информация только по совершенствованию дорожной сети автомобильного транспорта республики.

Проблемы управления целыми транспортными отраслями республики, распространение передового опыта лучших белорусских железнодорожных депо, автопарков, речных портов, троллейбусных управлений и аэропортов регулярно поднимались на страницах общественно-политического журнала «Коммунист Белоруссии». Аналитические статьи по развитию белорусского транспорта там публиковали члены отдела по транспорту и связи ЦК КПБ, руководители транспортных министерств и их подразделений.

Тем не менее чаще всего документы по развитию белорусского транспорта размещались в «Собрании законов, указов Президиума Верховного Совета БССР, постановлений, распоряжений Совета Министров БССР». Но там исследователю приходится полагаться на свой анализ, так как подобные материалы если и содержат какую-либо информацию об итогах транспортного развития, то их там совсем немного. Чаще всего материалы подобного сборника касались рационального использования выделяемых транспорту ресурсов, в первую очередь топлива, строительства дорожной сети, сохранности подвижного состава. Из размещённых в сборниках документов можно было сделать вывод о том, что республиканские органы власти чаще всего интересовались проблемами простоев вагонов и порожних пробегов автомобилей, обеспечения потребностей республики в перевозках.

Таким образом, в 1980-е гг. в СССР и БССР издавалось значительно число таких журналов и сборников документов периодического характера, где были размещены материалы, касающиеся развития транспорта, что даёт возможность современному исследователю нарисовать реалистическую картину его состояния, а также выяснить транспортные проблемы.

Мальчэўскі Я.С.

КРЫНІЦЫ ПА ГІСТОРЫІ ПАТЭНТАВАЙ СПРАВЫ Ў РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ

Вывучэнне гісторыі патэнтавай справы не толькі дазваляе зразумець, якім чынам адбывалася фарміраванне яе сучасных асноў, але і можа дапамагчы вызначыць тэндэнцыі далейшага развіцця нацыянальнай патэнтавай сістэмы. Аднак, неабходна адзначыць, што пытанні развіцця патэнтавай справы ў Рэспубліцы Беларусь з'яўляюцца даследаванымі ў недастатковай ступені. Дапамагчы ў гэтым зможа дэталевае вывучэнне крыніц па гісторыі патэнтавай справы.

Цікавасць для даследчыка ўяўляюць міжнародныя дамовы аб ахове інтэлектуальнай уласнасці. Да асноўных міжнародных дамоў, ўдзельніцай якіх з’яўляецца Рэспубліка Беларусь, можна аднесці Парыжскую канвенцыю аб ахове прамысловай уласнасці, Мадрыдскае пагадненне аб міжнароднай рэгістрацыі знакаў і Дамова аб патэнтавай кааперацыі. У

Рэпазіторый ВДУ

адпаведнасці з артыкулам 12 Парыжскай канвенцыі па ахове прамысловай уласнасці, у якой Рэспубліка Беларусь удзельнічае з 25.12.1991 г., кожная краіна Саюза па ахове прамысловай уласнасці (утвораны паводле артыкула 1 Парыжскай канвенцыі) абавязваецца стварыць цэнтральнае сховішча для азнаямлення грамадскасці з патэнтамі на вынаходствы, карыснымі мадэлямі, прамысловымі ўзорамі і таварнымі знакамі. Паводле Парыжскай канвенцыі вызначаецца склад аб`ектаў аховы прамысловай уласнасці. Таксама адзначаецца, што прамысловая ўласнасць разумеецца ў самым шырокім сэнсе і распаўсюджваецца ня толькі на прамысловасць і гандаль, але і на іншыя галіны вытворчасці [1]. У адпаведнасці з Мадрыдскім пагадненнем аб міжнароднай рэгістрацыі знакаў і Дамовай аб патэнтавай кааперацыі вызначаюцца парадак падачы і разгляду заявак па адпаведных міжнародных працэдурах рэгістрацыі аб’ектаў прамысловай уласнасці [2, 3].

Аднымі з найбольш важных крыніц інфармацыі аб станаўленні, развіцці, арганізацыі і асаблівасцях функцыянавання айчыннай патэнтавай сістэмы з’яўляюцца нарматыўныя дакументы Рэспублікі Беларусь, якія рэгулявалі адносіны з нагоды стварэння, аховы і выкарыстання вынікаў інтэлектуальнай дзейнасці.

Законамі “Аб патэнтах на вынаходствы” ад 05.02.1993 г., “Аб патэнтах на прамысловыя ўзоры” ад 05.02.1993 г. і “Аб патэнтах на вынаходствы і карысныя мадэлі” ад 08.07.1997 г., якія ўжо спынілі свае дзеянне, упершыню ў Рэспубліцы Беларусь была прадстаўленая прававая ахова вынаходствам, прамысловым узорам і карысным мадэлям, вызначаны парадак атрымання ахоўных дакументаў на дадзеныя аб’екты прамысловай уласнасці [4, 5, 6].

Практыка ўжывання гэтых заканадаўчых дакументаў выявіла шэраг прабелаў і недакладнасцяў у прававым рэгуляванні па асобных пытаннях і паказала накірункі для ўдасканалення патэнтавага заканадаўства. У свеце з'явіліся новыя міжнародныя стандарты ў вобласці інтэлектуальнай уласнасці, замацаваныя ў міжнародных дамовах, што таксама запатрабавала ўнесці карэктывы ў дадзеныя законы. Акрамя таго, было прынята рашэнне аб'яднаць прававое рэгуляванне адносін у вобласці аховы вынаходстваў, карысных мадэляў, прамысловых узораў у адзіным заканадаўчым дакуменце. І 16 снежня 2002 годзе наўзамен Законаў “Аб патэнтах на вынаходствы і карысныя мадэлі” і “Аб патэнтах на прамысловыя ўзоры” быў прыняты Закон “Аб патэнтах на вынаходствы, карысныя мадэлі, прамысловыя ўзоры” [7].

Важнымі крыніцамі па гісторыі патэнтавай справы з’яўляюцца прававыя акты Рэспублікі Беларусь, у адпаведнасці з якімі адбывалася ўтварэнне і рээрганізацыі органаў і арганізацый дзяржаўнай службы інтэлектуальнай уласнасці [8, 9, 10, 11]. У адпаведнасці з дадзенымі указамі патэнтавы орган быў некалькі разоў рээрганізаваны. Падчас пераўтварэнняў патэнтавага ведамства статус яго істотна змяняўся, што ў сваю чаргу цягнула адпаведныя змены кампетэнцыі.

Асобную групу крыніц складаюць нарматыўныя прававыя акты, якія рэгламентавалі дзейнасць патэнтавага органа на розных этапах развіцця дзяржаўнай службы інтэлектуальнай уласнасці [12, 13, 14].

Вялікае значэнне для даследавання гісторыі патэнтавай справы мае выкарыстанне матэрыялаў архіва Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці. Перш за ўсе, ўвагу даследчыка прыцягваюць дакументы аб арганізацыйнай, выканаўчай і распарадчай дзейнасці патэнтавага органа. Варта адзначыць, што арганізацыйна-распарадчыя, планава-справаздачныя і фінансавыя дакументы, якія ўтварыліся падчас дзейнасці патэнтавага органа ад моманту яго стварэння, цалкам знаходзяцца на ведамасным захоўванні ў архіве Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці. Дадзеныя катэгорыі дакументаў уключаны ў вопіс № 1-УД (50 спраў). У прыватнасці вопіс змяшчае загады Старшыні Белдзяржпатэнта (генеральнага дырэктара Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці) па асноўнай дзейнасці, штатныя расклады патэнтавага органа, гадавыя справаздачы аб яго фінансава-гаспадарчай дзейнасці і тлумачальныя запіскі да іх, правілы, палажэнні, указанні, растлумачэнні, пералікі, распрацаваныя

Рэпазіторый ВДУ

патэнтавым органам і матэрыялы па іх распрацоўцы. Правілы, палажэнні, указанні, растлумачэнні, пералікі ўяўляюць сабой арыгіналы нарматыўных прававых актаў Рэспублікі Беларусь, метадычных дакументаў, зацверджаных загадамі і пастановамі Белдзяржпатэнта.

Вялікую цікавасць для даследчыка ўяўляюць загады патэнтавага органа па асноўнай дзейнасці. Трэба адзначыць, што дакументы дадзенай катэгорыі былі выданыя на аснове нарматыўных прававых актаў Рэспублікі Беларусь ў межах ажыццяўлення выканаўчай і распарадчай дзейнасці патэнтавым органам. Прывядзем некалькі прыкладаў загадаў патэнтавага органа, ў якіх знайшлі адлюстраванне пытанні станаўлення і развіцця механізмаў і інфраструктуры нацыянальнай патэнтавай сістэмы. Загад Дзяржаўнага патэнтавага ведамства пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь "Аб парадку прыема заявак і афармленні ахоўных дакументаў на аб'екты прамысловай уласнасці" ад 23.07.1993 г. № 11 упершыню ў гісторыі незалежнай Беларусі вызначыў парадак прыема заявак на вынаходствы, таварныя знакі і прамысловыя ўзоры, правядзення экспертызы і выдачы ахоўных дакументаў Рэспублікі Беларусь, закладваючы падмурак практычнага механізму нацыянальнай патэнтавай сістэмы [15]. Загадам Дзяржаўнага патэнтавага ведамства пры Міністэрстве адукацыі і навукі Рэспублікі Беларусь "Аб стварэнні Апеляцыйнага савета патэнтавай экспертызы і экспертызы па таварных знаках Белдзяржпатэнта" ад 17.11.1995 г. № 45а быў утвораны Апеляцыйны савет пры Белдзяржпатэнце, вызначаныя яго функцыі, правы па разгляду скарг фізічных і юрыдычных асоб на рашэнне экспертызы патэнтавага органа ў адносінах заявак на аб'екты прамысловай уласнасці і пярэчанняў фізічных і юрыдычных асоб супраць выдачы патэнтаў, сведчанняў і рэгістрацый аб'ектаў прамысловай уласнасці [16]. У адпаведнасці з загадам Дзяржаўнага патэнтавага камітэта Рэспублікі Беларусь "Аб перарэгістрацыі ўстаноўчых дакументаў" ад 13 кастрычніка 1999 г. № 35 падведамасная арганізацыя патэнтавага органа Дзяржаўнае прадпрыемства "Вучэбна-даследчы цэнтр прамысловай уласнасці" была рэарганізаваная ў Вучэбна-даследчае рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства інтэлектуальнай уласнасці "РУПІУ" [17].

У архіве Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці захоўваюцца справы па заяўкам на аб'екты прамысловай уласнасці.

Частка спраў патэнтавага органа сталага тэрміна захоўвання ўжо знаходзіцца ў Беларускім дзяржаўным архіве навукова-тэхнічнай дакументацыі (226 адзінак захоўвання апісанняў вынаходстваў і карысных мадэляў да патэнтаў за 1994 – 2005 гг., 56 адзінак захоўвання спраў па заяўкам на карысныя мадэлі за 1997, 1998 гг.).

Крыніцамі комплекснай інфармацыі аб розных аб'ектах прамысловай уласнасці, аб усіх звязаных з імі зменах патэнтава-прававога характару на розных этапах жыццёвых цыклаў адпаведных аб'ектаў, зменах патэнтавага заканадаўства з'яўляюцца афіцыйныя выданні патэнтавага органа: бюлетэні, апісанні да патэнтаў. Афіцыйныя выданні патэнтавага органа Рэспублікі Беларусь публікаваліся як на папяровых, так і на электронных носьбітах, размяшчаліся на афіцыйным сайце патэнтавага органа.

Гадавыя справаздачы патэнтавага органа маюць асаблівае значэнне ў якасці крыніцы па яго гісторыі. Дадзеныя дакументы з'яўляюцца афіцыйнымі публікуемымі дакументамі патэнтавага органа, асноўнай мэтай якіх выступае азнаямленне грамадскасці з дзейнасцю патэнтавага органа і станам сістэмы інтэлектуальнай уласнасці Беларусі ў цэлым за каляндарны год. Гадавыя справаздачы змяшчаюць звесткі аб падрыхтоўцы і прыняцці нарматыўных прававых актаў у сферы інтэлектуальнай уласнасці, колькасці заявак на аб'екты прамысловай уласнасці, пададзеных у патэнтавы орган, колькасці ахоўных дакументаў, выданых патэнтавым органам, інфармацыйна-метадалагічным забеспячэнні сістэмы інтэлектуальнай уласнасці і інш. Улічваючы тое, што выданне гадавых справаздач пачалося літаральна з часу стварэння патэнтавага органа (першая справаздача была падрыхтавана за 1993 год і апублікавана ў 1994 годзе) [18] і працягваецца па цяперашні час, у гадавых справаздачах ахоплены

Рэпазіторый БДУ

амаль увесь перыяд існавання патэнтавага органа. Справаздача за 2002 год утрымлівае невялікі гістарычны агляд развіцця патэнтавага органа і патэнтавай справы ў Рэспубліцы Беларусь [19]. Разам з тым, неабходна канстатаваць вялікую колькасць памылак і недакладнасцяў асабліва ў лічбавых дадзеных гадавых справаздач.

На аснове аналізу актаў заканадаўства ў сферах інтэлектуальнай уласнасці і дзяржаўнага будаўніцтва і дакументаў архіўнага фонда Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці, можна выдзяліць наступныя асноўныя віды крыніц па гісторыі патэнтавай справы ў Рэспубліцы Беларусь: 1. міжнародныя дамовы; 2. заканадаўчыя дакументы Рэспублікі Беларусь; 3. арганізацыйна-распарадчыя дакументы патэнтавага органа; 4. афіцыйныя выданні патэнтавага органа.

1. Парижская конвенция по охране промышленной собственности. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр прававой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
2. Мадридское соглашение о международной регистрации знаков. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр прававой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
3. Договор о патентной кооперации («РСТ»). // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр прававой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
4. Закон Республики Беларусь “О патентах на изобретения” от 05.02.1993 г. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр прававой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
5. Закон Республики Беларусь “О патентах на промышленные образцы” от 05.02.1993 г. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр прававой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
6. Закон Республики Беларусь “О патентах на изобретения и полезные модели” от 08.07.1997 г. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр прававой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
7. Закон Республики Беларусь “О патентах на изобретения, полезные модели, промышленные образцы” от 16.12.2002 г. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронный ресурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр прававой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
8. Постановление Совета Министров Республики Беларусь “Об образовании Государственного патентного ведомства при Совете Министров Республики Беларусь” от 09.04.1992 г. № 199. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
9. Указ Президента Республики Беларусь “Об изменении структуры центральных органов управления Республики Беларусь” от 23.09.1994 г. № 122. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
10. Указ Президента Республики Беларусь “О системе республиканских органов государственного управления, подчененных Правительству Республики Беларусь” от 11.01.1997 г. № 30. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
11. Указ Президента Республики Беларусь “О совершенствовании системы республиканских органов государственного управления и иных государственных организаций, подчененных Правительству Республики Беларусь” от 24.09.2001 г. № 516. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
12. Постановление Совета Министров Республики Беларусь “Вопросы Государственного патентного ведомства при Совете Министров Республики Беларусь” от 31.07.1992 г. № 472. // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
13. Положение о Государственном патентном ведомстве (утверждено приказом Министра образования и науки Республики Беларусь от 12.12.1995 г. № 461). // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
14. Положение о Государственном патентном комитете Республики Беларусь (утверждено постановлением Совета Министров Республики Беларусь от 11.04.1997 г. № 322). // Консультант плюс: Беларусь. Технология 3000 [Электронны рэсурс] / ООО “ЮрСпектр”, Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. – Минск. 2011.
15. Архіў Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці Воп. 1-УД. Спр. 5.
16. Архіў Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці Воп. 1-УД. Спр. 19.
17. Архіў Нацыянальнага цэнтра інтэлектуальнай уласнасці Воп. 1-УД. Спр. 38.
18. Государственное патентное ведомство Республики Беларусь: Годовой отчет 1993. Минск: Белгоспатент, 1994. – 42 с.
19. Национальный центр интеллектуальной собственности: Годовой отчет 2002. Минск: НЦИС, 2003. – 56 с.

Юрчак Д.В.

ОСНОВНЫЕ ГРУППЫ ИСТОЧНИКОВ ПО БЕЛОРУССКО-УКРАИНСКИМ МЕЖГОСУДАРСТВЕННЫМ ОТНОШЕНИЯМ В 1991–2011 гг.

Современный период истории Беларуси характеризуется тем, что при его изучении историкам приходится сталкиваться с совершенно иной массой источников, позволяющих проследить имевшие место факты, процессы и явления. Не является исключением в этом плане и тема межгосударственного сотрудничества Беларуси с другими странами, в частно-

Репозиторий ВГУ